

Csoportnevek a Legere Irodalmi Versenyen

1. Bevezetés. Tanulmányunkban a nyitrai szervezésű Legere Irodalmi Verseny csoportneveinek névadási indítékait mutatjuk be a csoportnevek alkotói révén feltárt motivációk és jelentéstani elemzés alapján. A vizsgált korpusz 11 versenyévfolyam névanyagát tartalmazza: a versenybe regisztrált 320 csapat által létrehozott 258 csoportnevet dolgozzuk fel (az ismétlődőket csupán egyszer számítjuk). A névanyag több szempontból is sajátos megközelítést kíván, mivel a vizsgált csoportneveket beszélő, illetve leíró nevekként értelmezzük, melyeknek – néhány, ismeretlen motivációjú csoportnévtől eltekintve – egy része a verseny jellegéről, más része a csoport tagjainak személyes kötődéséről árulkodik. A verseny jellegéhez kapcsolódó, irodalommal összefüggő csoportnevekben az irodalmi névadás eljárásai fedezhetők fel, a csapattagok személyes kötődéseit reflektáló nevekben pedig a csoportnevekre jellemző csoportkohézió, csapatszellem kiemelése figyelhető meg.

Mielőtt tisztáznánk a leíró név és az irodalmi névadás általunk használt jelentését, elsősorban a *csoportnév* fogalmát kell lehorgonyoznunk. A vizsgálati tárgyul választott csoportnevek azon személynevek közé sorolhatók, melyeket BAUKO JÁNOS közösségi ragadványnévként, csoportszemélynévként határoz meg, elsősorban egyes települések lakosságának azonosítására alkalmazva (BAUKO 2013: 57, 2015: 130–131, 2019: 56), FARKAS TAMÁS pedig a kollektív identitás kifejeződésében látja lényegét (FARKAS 2014a: 126). Tanulmányunkban FARKAS TAMÁS fogalomhasználatából kiindulva a csoportszellem jelölőjeként és kifejezőjeként, a közösségi identitás hordozójaként értelmezzük a csoportneveket. Felismerjük bennük a szleng koncentrált jelenlétét, a metonimikus jellegű csoportszemélynévként való funkcionálást is, mivel a névadási indítékok között a csapattagok közös, személyes kapcsolódásainak kidomborítása figyelhető meg. Példáink igazolni fogják, hogy a vizsgált anyagban a tagok személynevének játékos megjelenítése, valamint a közös földrajzi, intézményi kötődés kifejezése fontos alapját képezi a csoportnévalkotásnak.

Kutatásunkban kiterjesztett jelentésben, a csoportnevekre metaforikus módon alkalmazva használjuk a szakirodalom által irodalmi szereplőket megnevező *beszélő*, illetve *leíró név* fogalmát. Az irodalmi névadás vizsgálatával kiemelten foglalkozó KOVALOVSKY MIKLÓS a beszélő nevet elsősorban az egyértelműsítés és leegyszerűsítés céljából megalkotott, az irodalmi hősök külső-belső jellemzését kifejező eszközként tartja számon (KOVALOVSKY 1934: 38), amely a stilizációból fakadóan idővel elveszítette funkcióját. SLÍZ MARIANN azonban rámutat, hogy a posztmodern irodalomban középpontba kerülő beszélő nevek a paródia eszköztárának köszönhetően új dinamikát nyertek, mivel „grammatikailag, jelentéstani és stilisztikai jellemzőikkel egyaránt folyamatosan újraértelmezésre készítetik a befogadót” (SLÍZ 2006: 300). A kutatásunk során vizsgált csoportnevek magukon hordozzák mindkét elméletirő koncepcióját: felfedezhetjük bennük a stilizálás, egyszerűsítés, könnyű azonosítás szándékát, ugyanakkor – valószínűleg a csoportnévalkotók életkori sajátosságaiból és a posztmodern kultúra iránti érzékenységből adódóan – koncentráltan megtaláljuk bennük a nyelvi játékoságra, humorra, kreatív szóalkotásra való törekvést, ezáltal a többletjelentések generálásának igényét is. A *leíró csoportnév* tehát a terminus eredeti jelentéséhez mérten megváltozik: nem valamilyen irodalmi hőst ír le, hanem – a több személyre való utalás, a csoportjellel hangúlyozása miatt – túlmutat az irodalmi szintéren, és a csoporttagok közvetlen vagy közvetett módú, irodalmi versenyhez való kötődéséről, irodalmi érdeklődéséről vagy személyes, biográfiai kapcsolódásairól árulkodik.

A korpusz egy jelentős részét képező, irodalmi versenyhez kötődő csoportnevek az irodalmi névadás eljárásait kölcsönözve jöttek létre. Ennek a szétszalazásához az *irodalmi névadás* fogalmát kell tisztáznunk. KOVALOVSKY MIKLÓS (1934) az *irodalmi névadás*-t szűkebb jelentésben használta, azt vizsgálva, milyen módon nevezik meg a szereplőiket az írók. Erre VÁCZINÉ TAKÁCS EDIT az *írói névadás* terminust használja, s mi is ezt használjuk a tanulmányunkban: azokat a csoportneveket soroljuk az írói nevek közé, melyekben egy író által választott vagy teremtett szereplőnevek (VÁCZINÉ TAKÁCS 2018: 33) köszönnek vissza. Az irodalmi névadás eljárásait felhasználó csoportnevek közé azonban nem pusztán az írói nevek motiválta csoportneveket soroljuk, hanem – KOROMPAY KLÁRA tanulmányából inspirálódva – minden olyan csoportnevet, amelyben a név és az irodalom kapcsolatának összefüggéseit fedezzük fel. KOROMPAY ugyanis felveti, hogy az irodalmi névadás jelentéskörébe érdemes volna beleértetni mindent, ami „a névadás és az irodalom kapcsolatára utalna” (KOROMPAY 2011: 91). Ebből kiindulva minden olyan csoportnév létrejöttének háttérében az irodalmi névadás motivációját látjuk, amelyek irodalmi fogalmakhoz, az olvasás tevékenységéhez, szerzőkhöz, szereplőkhöz, irodalmi motívumokhoz kapcsolódnak.

2. A vizsgált korpusz kontextusa: a Legere Irodalmi Verseny. A névadási indítékok és aktusok pontosabb megértése érdekében hasznosnak tartjuk bemutatni azt a rendezvényt, mely a vizsgált korpusz keletkezését ösztönözte. A Nyitrai Konstantin Filozófus Egyetem Közép-európai Tanulmányok Karának Magyar Nyelv- és Irodalomtudományi Intézete 2011-ben indította útjára a három fordulóból álló Legere Irodalmi Versenyt középiskolások számára. A vetélkedő hiánypótló szerepet tölt be, egyrészt azért, mert szlovákiai magyar viszonylatban az első olyan országos szervezésű tanulmányi versenynek számít, mely a szövegértő olvasás fejlesztésére fókuszál, másrészt azért, mert a magyar nyelv és irodalom tantárgyi versenyein – helyesírási, szép magyar beszéd, vers- és prózamondó versenyek – a diákok egyénileg adnak számot tudásukról és (elsősorban előadói) tehetségükről, a Legerébe pedig háromtagú csapatok nevezhetnek. A vetélkedő az olvasás iránti vágy felkeltésére, a szépirodalom iránti érdeklődés fokozására, egy-egy életmű árnyalt megismertetésére irányul, az ismeretanyag bővítésével pedig az érettségire való felkészülést is segíti. A csapatversenyen a résztvevők nem csupán tudásukat mélyítik, hanem – a verseny jellegéből fakadóan – együttműködési képességüket is fejlesztik.

A versenyzők az egyes fordulókra egyrészt házi olvasmánylista alapján készülnek, amely szépirodalmi szövegekből áll össze, másrészt egy-egy előadást hallgatnak meg az egyetemen, melynek anyaga szintén forrásul szolgál a tudásanyag bővítéséhez. A csapatok minden fordulón egy feladatlapot töltenek ki. A feladatok egy része a tanári előadások ismeretanyagát kéri számon, többségük azonban a házi olvasmányokra vonatkozó változatos szövegértelmezési stratégiák alkalmazását igényli, valamint teret biztosít a kreativitás kibontakoztatásának és a diákok szubjektív reflexióinak is. A csapatok minden versenyévfolyam harmadik fordulóján a verseny aktuális témájához kötődő, ám szabadon választott formanyelven – ppt-prezentálás, dramatizálás, megzenésítés, performance, társasjáték-készítés, kisvideó stb. – felépített ötperces minielőadást mutatnak be, mely a feladatlapoktól független versenyszámnak minősül. Ez a feladat lehetőséget nyújt a résztvevők személyes bemutatkozására, előadói készségük gyakorlására, kreativitásuk megmutatására.

Mivel a csoportnévadás motivációját is befolyásolja, szólni kell a verseny témáiról. A tizenegy versenyévfolyam során hat alkalommal egy-egy irodalmi évforduló határozta meg a tematikát és olvasmányait: 2011-ben Kosztolányi Dezső halálának 75. évfordulója, 2012-ben Örkény István születésének centenáriuma, 2015-ben József Attila születésének 110. évfordulója, 2017-ben Arany János születésének bicentenáriuma, 2019-ben Csáth Géza halálának 100.

évfordulója, Radnóti Miklós születésének 100. és halálának 75. évfordulója, 2020-ban Márai Sándor és Szabó Lőrinc születésének 110. évfordulója volt az apropó. 2016-ban – a felkészítők kérésére – Mikszáth Kálmán életművében kalandoztak a versenyzők. Négy esetben valamilyen szélesebb merítésű problémakör – 2013-ban a szlovákiai magyar irodalom, 2014-ben az irodalom és szerelem, 2018-ban a kortárs magyar irodalom, 2022-ben pedig a női irodalom – került terítékre. A szervezők arra is törekedtek, hogy a klasszikusokat a kortársakkal is játékba hozzák. A verseny részletes leírása és a feladatlapok összegzése megtalálható a tizedik versenyévfolyam jubileuma alkalmából kiadott LEGERE – Módszertani kézikönyv a modern irodalomtanításhoz című kötetben (PETRES CSIZMADIA – N. TÓTH 2020).

A Legere Irodalmi Verseny iránti töretlen érdeklődést bizonyítja, hogy Pozsonytól Duna-szerdahelyen, Nagymegyeren, Komáromon, Gútán, Érsekújváron, Ipolyságon, Rimaszombaton, Füleken, Rozsnyón, Királyhelmeceken át Nagykaposig számos gimnázium és szakközépiskola diákjai vállalták a megmérettetéssel járó többletmunkát. Számszerűsítve: a 11 alkalommal meghirdetett versenybe 45 középiskola (22 gimnázium és 23 szakközépiskola) 320 csapata, vagyis 960 versenyző kapcsolódott be, 94 felkészítő tanár mentorálásával.

A versenyre való jelentkezés egyik feltétele a csoportnév bejelentése; a verseny során e név szolgál a csapat azonosítására. A csoportnevek színes táblákon, vizuálisan is megjelennek a verseny nyilvános terében: egyrészt kijelölik a csapatok versenyzési helyét, segítve a szervezők munkáját, másrészt a többi csapat számára tájékoztató funkciót töltenek be. A verseny zárásakor, az értékelésen és eredményhirdetésen valamennyi csoportnév és a csapattagok neve, intézményi hovatartozása is elhangzik, a díjazott csapatok és csapattagok neve pedig megjelenik a versenyről tudósító nyomtatott és elektronikus médiában, közösségi oldalakon is. A csoportnév használata ezért nemcsak azonosítási, tájékoztató funkciót tölt be, hanem a közösségi identitás formális jelölőjévé is válik a viselői számára.

3. A csoportnevek létrehozása és feldolgozásuk módszertana

3.1. A Legere-csoportnevek keletkezésének körülményei. A név szociokulturális körülmények révén válik névvé (TOLCSVAI NAGY 1997: 603, FARKAS 2014b: 17, SLÍZ 2015: 99). Ebben az esetben a csapatok megalakulását hasonló vagy azonos körülmények befolyásolták: középiskolákban, vagyis kortárs csoporton belül jöttek létre a versenyfelhívás következtében. Egyrészt informális kiscsoportoknak tekinthetőek, hiszen tagjaik önkéntesen léptek be a csoportba, melyben az egyének közti kapcsolatok mellérendelők, rokonszenvi alapon és kölcsönösségi elven alakultak, a csoport léte pedig az individuumon is múlt. Másrészt mesterséges kiscsoportokként kezelhetjük őket, hiszen egy jól körülhatárolható cél érdekében jöttek létre. Bár a csapattagok nem feltétlenül egy osztályból vagy azonos évfolyamból kerültek ki, összekötötte őket a közös vállalkozás: a versenyre való felkészülés, az azonos olvasmányélmények, feladatmegoldások és a sikerorientáltság (helyezések, díjak elérése), valamint iskolájuk képvisellete. Ahogy látni fogjuk, mindezt számos esetben a csoportnévválasztás is tükrözi.

A csoporttagok maguktól (vagy a felkészítő tanár sugallatára) választották közös nevüket, így a csoportnevek részben eltérnek a ragadványnevektől, amelyeket általában kívülről kapnak vagy érdemelnek ki az egyének vagy a közösségek. Abban viszont hasonlítanak a ragadványnevekhez, hogy a név viselőjének valamely sajátosságát, tulajdonságát, attitűdjét jelzik. A névadási aktus jellegét meghatározta a névadók mentális viszonyulása (HOFFMANN 2008: 9), kreativitása. E név – választott voltánál fogva – szoros kapcsolatban áll a viselőjével, tükrözi valamely tulajdonságát, motiváltsága következtében gazdag információ tartalommal rendelkezik, és leíró funkciót is betölthet (HOFFMANN 2010: 11). A csoportnév identitásjelölő szerepe

az, hogy egy közösségen (ebben az esetben az irodalmi verseny résztvevői – versenyzők, felkészítők, szervezők – körén) belül azonosítsa az elnevezettet (vö. HOFFMANN 2008: 11, 2010). Tulajdonnévként enciklopédikus és fogalmi természetű jelentéssel bír (TOLCSVAI NAGY 1997), a névviseelő absztrahált, kognitív tartományokban számon tartott tulajdonságainak hálozatából áll (SLÍZ 2019: 18).

3.2. A vizsgált csoportnevek feldolgozásának módszertana. A tizenegy éve zajló Legere Irodalmi Versenybe összesen 320 csapat kapcsolódott be; tanulmányunkban az ő csoportneveiket kíséreltük meg adatlapos és kérdőíves vizsgálattal, valamint interjúk segítségével rendszerezni. A kategorizálás kialakítása során a névadás motivációját, valamint a név jelentését vizsgáltuk meg. Egy-egy név mögött többféle, egymással összekapcsolódó motivációt fedeztünk fel, ezért több kategóriába is besorolhatóak voltak.

A kutatási munkát a jelentkezési lapok és jelenléti ívek összegzése alapozta meg. Ezt követte a kérdőíves vizsgálat, amely minden csapatot megszólított. Az így nyert információkat interjúk segítségével egészítettük ki. A versenyen ugyan 320 csapat vett részt, de a vizsgált anyag szűkebb: 258 nevet tesz ki, hiszen előfordultak ismétlődő csoportnevek is: a *Kalamáris* például nyolc, a *Tisztaszívűek* csapat pedig öt alkalommal nevezett be a versenybe. Ezekben az esetekben a csapattagok cserélődtek, ám az iskola és a felkészítő pedagógus – mint a csoportnév közvetítője – ugyanaz maradt. Az örökölt csoportneveket az újabb versenyzők – hagyományörzésből vagy babonából – elfogadták, így a vándorló csoportnevek szimbolikus jelentéssel telítődtek, metonimikus módon az adott iskola versenybe kapcsolódásának folytonosságát fejezve ki.

A csoportneveket abban a vizuális formában tesszük közzé, ahogyan a versenyzők a jelentkezési lapon feltüntették őket. A visszatérő csoportnevek írásképe többször ingadozást mutat, pl. *ARS LONGA VITA BREVIS* és *arslongavitabrevis*, *A VARÁZSKERT TÜNDÉREI* és *A varázskert tündérei*, *EKOMÓKUSOK* és *EKO MÓKUSOK*, *Eco TEAM* és *Eko Team*, *KALAMÁRIS* és *Kalamáris*. Ezeket az eltérő írásmódot, de ugyanabból a betűsorból álló csoportneveket egyetlen névként számítottuk be a névtárunkba.

A versenyzők számos esetben csupa nagybetűvel írták a csoportnevet, pl. *BODOKI MŰZSÁK*, *SZÍVDESSZERT*, *TELJES SÖTÉTSÉG*. Előfordult, hogy a két szóból álló (pl. jelzős szerkezetként funkcionáló) csoportnév mindkét szava nagy kezdőbetűvel íródott: *Arany Csapata*, *Gútai Falanszter*, *Különös Társaság*. A versenyzők néhány esetben betűszót használtak csoportnévként: *BAJ*, *MNT*. Előfordultak olyan mozaikszók is, melyekben játékosan nagybetűvel jelölték a szóelemhatárokat: *En-Er-En*, *KiMáNó*, *ViLiDó*. Felbukkantak a helyesírási szabályokat figyelmen kívül hagyó csoportnevek is, például a tulajdonnevet kisbetűvel jegyző csoportnév (*Szende*, *szundi*, *morgó*) vagy a szavakat összecúsztató *Arslongavitabrevis*, *A tudjátokkik*. Ellenkező folyamatra (játékos különírássra) példa a *NŐ VÉR KÉK*. Több esetben a kis- és nagybetűk variálásával jött létre szellemes csoportnév: *FanAttikusok*, *FifiMik*, *HontAlan(y)ok*, *könyvÉSzek*, *MAGANzók*, *NightingaleEK*, *Okosok(K)*. A csoportnév írásképeben néhányszor megjelent az idézőjel, a zárójel és a kötőjel is: *Bal-Lada*, *Grend-Lel*, *Kor(terem)társak*, „*Lectio libertas*”, *Márai-sok*, „*Nagyvidai cigányjányok*”, *Nyelv-Észek*, *PARTI (H)ARCOK*.

4. Az irodalmi névadás eljárásait kölcsönző csoportnevek. Az irodalmi névadás nyomai fedezhetők fel azokban a csoportnevekben, melyek a verseny jellegére utalnak, vagyis az irodalommal – sőt a magyar nyelv és irodalom tantárggyal¹ – általában függnek össze. Azokat

¹ A szlovákiai magyar közoktatásban egy közös tantárgyat alkot a nyelvtan és az irodalom.

a csoportneveket soroljuk ide, amelyek egyrészt általánosan kötődnek a magyar nyelv és irodalom tantárgyhoz, vagyis nyelvészeti és irodalmi fogalmakat tartalmaznak, másrészt a Legere fő küldetéséhez, az olvasás tevékenységéhez és aktuálisan meghirdetett témaköréhez kapcsolódnak, harmadrészt szerzőkhöz, szereplőkhöz, motívumokhoz kötődnek. A csoportnévadás motivációjában fontos tényezőként szerepel az adott évben meghirdetett témakör, ezért a kialakított kategóriákon belül elválasztjuk egymástól azokat, amelyek szorosan reagálnak a versenyévfolym aktuális témájára, illetve amelyek függetlenek az aktuálisan tematizált szerzőktől, életművektől, olvasmányoktól vagy témaköröktől.

4.1. A magyar nyelv és irodalom tantárgyhoz kapcsolódó csoportnevek. A versenyzők 18 alkalommal olyan csoportnevet választottak, amelyek általános szinten kapcsolódnak a magyar nyelv és irodalom tantárgyhoz. A verseny jellegéből, irodalmi tartalmából adódóan a névválasztás öt esetet leszámítva az irodalomhoz kötődik: vagy az alkotási folyamatra reflektál, vagy valamilyen irodalomelméleti, -történeti fogalmat foglal magába.

4.1.1. Irodalmi fogalmak motiválta csoportnevek. A csoportnevek egy típusa érzékenyen reagál az irodalom művészetjellegére, az alkotási folyamat kidomborítására. Az *Alter-nativ ihletek*; *ARS LONGA, VITA BREVIS* ('Az élet rövid, a művészet örök'), *BODOKI MÚZSÁK*; *Katarzis*; *MÚZSÁK* csoportnevek a szövegalkotáshoz – egyben a befogadási, értelmezési folyamathoz is – társított élményszerű, emelkedett lélekállapotot rögzítik, a *Kalamáris* és a *Poétapalánták* névválasztás pedig az alkotás alanyát és eszközét nevezi meg.

Az irodalmi fogalmak motiválta csoportnevek között találunk irodalomelméletből és -történetből kölcsönzött neveket is. Az *Abszurd* és a *Trilógia* általános irodalomelméleti fogalmat tulajdonnevesít, az Arany-életmű feldolgozásakor megjelent *Bal-Lada*, a Radnóti-évhez kapcsolódó *Eclogikusok*, a *Regénylovások* és a *Tragikomédia* csoportnévben egy-egy műfajra ismerhetünk rá. Az *Abszurd* név esetében érdekességként megjegyezzük, hogy nem Örkény, hanem Mikszáth életművének feldolgozásakor választotta a csapat ezt a nevet, vagyis a névválasztás nem kapcsolódik az aktuálisan meghirdetett versenytémához. Irodalomtörténeti fogalmakra ismerhetünk rá a *Kisfalusy* [!] *Társaság*, a *Romantikus triász* és az *Újhold* csoportnevekben. A *Kisfalusy Társaság* és az *Újhold* az irodalmi életnek és a szerző biográfiájának, munkásságának összekapcsolódására utal. Az Arany János életművének újraolvasására irányuló versenyben a csapat jól ismerte az első forduló házi olvasmányának, a Toldi szerelmének az előzményét, a Toldit, amelyről közismert, hogy a Kisfaludy Társaság pályázatának győzteseként robbant be az irodalmi köztudatba. Az *Újhold* Örkény munkásságát idézi fel, aki az *Újhold* folyóirat alkotói köréhez tartozott. A névválasztás mindkét esetben összefügg a versenyen meghirdetett aktuális témával.

4.1.2. Nyelvtani fogalmakat felhasználó csoportnevek. A nyelvtani fogalmakat integráló csoportnevek esetében a versenyzők a játékos-ironikus névalkotást helyezték előtérbe. Az *Írásban nem jelölt teljes hasonulás* és a *THE TONGUE BRAKERS* megnevezés a körülményesnek tűnő szakszóhasználat ironiáját közvetíti – ez utóbbi csoportnév egy angol mondat segítségével nevezi meg a magyarban egy szóval kifejezett nyelvtörőket. A *MAGÁNhangzók* csoportnév alkotásában a nyelvtani fogalom csupán eszközüül szolgál arra, hogy a versenyzők játékos módon, vizuálisan elkülönítve is kiemelhessék az iskolájuk típusát (mindkét csapat egy magángimnáziumból érkezett). A *Nyelv-Észek* csoportnév a kötőjel használatával szinte összetett szóvá válik, kiemelve a jelentéstani játékosságot.

4.2. A verseny fő küldetéséhez és kiemelt témaköréhez kapcsolódó csoportnevek. Ebbe az alkategóriába azokat a csoportneveket soroltuk, amelyek ugyan általános, irodalommal összefüggő fogalmakat idéznek meg, de a névválasztás utal arra is, hogy a számos irodalmi verseny közül a csapat egy konkrét megmértetésbe, a Legere Irodalmi Versenybe kapcsolódik be.

4.2.1. Az olvasást mint tevékenységet tükröző csoportnevek. A Legere Irodalmi Verseny az olvasás felettébb szükséges voltára hívja fel a középiskolások figyelmét már a nevével is: a latin *legere* jelentése 'olvasni' (olvasni fontos, olvasni kell, olvasni érdemes, olvasni jó). A verseny egyik kiemelt célja – ahogy fentebb már volt róla szó – az olvasási kedv felkeltése, folyamatos fenntartása, a könyvekkel való foglalatosság. Erre reflektálnak az olyan csoportnevek, mint a *GÖMÖRI OLVASÓK*, *könyvÉSZEK*, *Könyvmolyok*, *Regénylovasok*. A görög *επιστήμης* 'elbeszél, értelmez' szóból ered a 'szövegmagyarázó' (egyházi nyelvben: 'szentírás-magyarázó') jelentésre visszavezethető *EXEGÉTÁK* (a Legere Irodalmi Verseny küldetése az értő olvasás képességének fejlesztése), a latin „*Lectio libertas*” ('az olvasás szabadsága') pedig a kreatív befogadói jelentésteremtés igényére utal. Ezt a két csoportnevet akár a verseny latin neve is inspirálhatta. Némi ironiával átjárt csoportnév az *IRODALMI REMETÉK*, amely arra utal, hogy az olvasó személyek a világ zajától távol maradván hódolnak szenvedélyüknek.

4.2.2. A versenyévfolyamok központi témájához kapcsolódó csoportnevek. A csoportnevéadást meghatározó következő fontos motiváció a verseny aktuális témaköre. Ahogy már fentebb volt róla szó, a leggyakrabban egy (vagy egy-két) életmű köré épül az adott versenyévfolyam. Ez köszön vissza a *GÖMÖRI ZENDÜLŐK*, *Márai-sok* (Márai-évfordulóhoz igazított verseny); *A jó palócok*, *ARANY KISASSZONYOK*, *Cukri*, *Különös Társaság* (Mikszáth-életművet feldolgozó verseny); a *DOBOZOLÓK*, *DR. KHG*, *ÖRVÉNY* (Örkény-tematika); az *Aranyások*, *ARANYCSAPAT*, *Arany csapata*, *Aranyoskák*, *Szondi három apródja*, *Toldi gyermekei* (az Arany-émlékévben szervezett verseny); illetve a *FanAttikusok*, *Kávéházi szeglet*, *Kláriskok* (József Attila-utalások) esetében. De néhány alkalommal átfogóbb problémakört választottunk, ami szintén visszatükröződik a csoportnevekben. Az irodalom és szerelem témájú versenybe az *Aphrodité*, *Erato lányai*, *L'amour*, *L'AMOUR CSAPATA*; a kortárs irodalom témájába a *Kortársak*, *Kor(terem)társak*, illetve lazán és játékosan a *Kortalanak* neveztek be; a szlovákiai magyar irodalom témaköre pedig olyan csoportnevekben érhető tetten, mint a *Galeri*, *Grend-Lel*, *HontAlan(y)ok* (valamennyi Grendel Lajoshoz és az első fordulóra kijelölt, Mátyás király New Hontban című regényéhez kapcsolódik). A csoportnévadásban legtermékenyebb témának a női irodalmat körüljáró verseny bizonyult; a csoportneveknek több mint a fele (23 csapatból 10) reflektál rá közvetlenül: *A két kamiléás hölgy és a mártír*, *Bölcsesség istennői*, *Dögös nők*, *FEMME FATALES*, *FEMINISTÁK*, *Kisasszonyok*, *Lady EVA*, *Melpomené csapata*, *NightingelEK*, *NŐK*. A következő csoportnevekben áttételes utalásokat találhatunk a nőikkel kapcsolatos sztereotípiákra: *Álmodozók*, *NAPSUGARAK*, *Százszorszépek*. A nőiséget tematizáló csoportnevek nagy számába talán az is belejátszik, hogy a versenyzők zöme lány.

4.3. Írói és szerzői nevek, műcímekre és motívumokra utaló csoportnevek. A Legere Irodalmi Verseny témaspecifikusságát legszorosabban azok a csoportnevek tükrözik, amelyek egy-egy íróhoz mint magánszemélyhez kötődnek, vagy egy-egy alkotásra reflektálnak. Ezek a csoportnevek szerzők neveit és biográfiai adatait, műcímeket, írói neveket és egyéb szereplőneveket, irodalmi művekből kölcsönzött motívumokat idéznek meg.

4.3.1. A szerzői név vagy életesemény motiválta csoportnevek. A csoportnevek egy csoportja a verseny középpontjába állított szerző személyére utal: vagy a szerző személynevét tartalmazza, vagy utal a szerző valamilyen élettörténeti eseményére. Ezek a csoportnevek kiegészített (a szerzői nevet eredeti formában megőrizve, azonban azt további információval gazdagítva, a szóban szó módszerével létrehozva) vagy módosított (a szójáték céljából megváltoztatott) formában építik magukba az alkotó nevét (jó példa erre a *Kosztolányok csapata*).

A szerzői személynevek motiválta csoportnevek közé a következőket soroljuk: *Aranyásók*, *Aranyászok*, *Aranyoskák*, *Aranyos jányok*, *ARANYCSAPAT*, *Arany Csapata*, *Aranylant*, *ARANY KISASSZONYOK* (Arany János); *FanAttikusok* (József Attila); *Grend-Lel* (Grendel Lajos); *Kosztolányok csapata* (Kosztolányi Dezső); *Márai-sok* (Márai Sándor); *Örkénytelenek*, *Örvény* (Örkény István); *PARTI (H)ARCOK* (Parti Nagy Lajos); *Petőfi Sándorka* (Petőfi Sándor). Ez utóbbi csoportnév érdekessége, hogy a versenyben meghirdetett témaköről függetlenül választották a névadók. A csoportnévadás során a legtermékenyebb szerzői személynevek Arany János neve bizonyult, hiszen a tizenöt szerzői nevet tartalmazó listának több mint a fele hozzá kötődik. Az Arany Jánosra reflektáló névadási produktivitás hátterében az áll, hogy a versenyzők a jelentésmezőbe hívták Arany vezetéknévének közszoji jelentését, valamint annak különböző, metaforizált változatait is: például az *Aranyásók* csapat nevében az *arany* a 'kincs' szinonimájaként azonosítható, a teljes csoportnév a 'kincskeresők' értelemben használatos, amely során a kincshez (aranyhoz) mint a szellemi gyarapodás lehetőségéhez az Arany-művek olvasása vagy általában véve az irodalomban való elmélyülés (leásás) vezet. Érdekességként kiemeljük, hogy az *Aranyásók* és az *Örvény* csoportnevet két-két, egymástól független csapat is választotta. Mindkét esetben jelentésbeli vagy hangzásbeli szójáték létrehozása a cél, melyet a csoportnévbe rejtett, metaforizált szerzői személynév generál. Az *Örvény* csoportnév a házi olvasmányként megjelölt Tóték örvényszerű sodrását, felforgató erejét idézi meg, s a szójátékot az *Örkény* és az *örvény* egymásra rímelő hangzása teremti meg.

A szerző mint magánszemély inspirálta csoportnevek közé tartoznak azok is, amelyek a szerző valamelyik életeseményére utalva, közvetett módon árulkodnak a névadási indítékukról. Ebbe a kategóriába négy nevet soroltunk: a *FifiMik*, a *Kávéházi szeglet*, a *Kisfalusy Társaság* és az *Újhold* csapatét. A *FifiMik* csoportnév Radnóti Miklós élettörténetéhez kapcsolódik: a költő és felesége, Gyarmati Fanni becenevét kapcsolja össze. Az összeforrasztott becenevek „vonzalmat, rokonszenvet, szimpátiát hordoznak” (TÓTH 2014: 92), így a csoportnév metaforikus módon a házaspár legendás összetartozását fejezi ki.

4.3.2. Műcímek motiválta csoportnevek. A csoportnevek számos esetben az irodalom és a film műcímeinek világából inspirálódnak. Az irodalmi műcímekeket felhasználó versenyzők a nevezéskor még nem ismerik a teljes olvasmánylistát, csak az első fordulón terítékre kerülő műveket, így gyakran ezek jelentik a névadási kiindulópontot; pl. *A VARÁZSKERT TÜNDÉREI* (Csáth Géza: A varázsló kertje); *Buborékok* (Tóth Kinga: Buborék); *Esti Kornél csapat* (Kosztolányi Dezső: Esti Kornél); *GÖMÖRI ZENDÜLŐK* (Márai Sándor: Zendülők); *HontAlan(y)ok* (Grendel Lajos: Mátyás király New Hontban); *Klárások*, *Ringató* (József Attila verscímei); *Különös Társaság* (Mikszáth Kálmán: Különös házasság); *Toldi harcossai* (Arany János: Toldi szerelme); *TÓTHÉK* (Örkény István: Tóték). Több esetben véletlenszerűen emelnek ki egy-egy címet, vagy a kedvencüket használják csoportnévként; pl. *A jó palócok*, *BÁJOLÓ*, *Merengők*, „*Nagyidai cigányjányok*”, *Szépség koldusai*, *SZÍVDESSZERT*, *Szívlapát*, *Tisztaszívűek*. A címeket vagy eredeti, vagy – sok esetben – szellemesen átalakított, a csapatjellegét kiemelő formában alkalmazzák. A cím eredeti formája figyelhető meg *A jó palócok*, *Babik*, *Bájoló*, *Galeri*, *Klárások*, *Kulcskeresők*, *Pacsirta*, *Rejtelmek*, *Ringató*, *SZÍVDESZSZERT*, *Szívlapát*,

Tengertánc csoportnevek esetében. Előfordult a verseny témájától független műcím is: ilyen a *CSODAGOMBÓCOK* és a *Merengők* (a csapattagok bevallása szerint Vörösmarty A merengőhöz c. költeménye az egyik kedvenc versük), *A nyomorultak* (mely Victor Hugo regényén túl ironikusan utalhat az irodalmi versenyre jelentkezők megítélésére is), valamint a *Szívlapát* (kortárs költők antológiája).

Izgalmasak azok a csoportnevek, amelyek a versenyre alkalmazott, átalakított formájú műcímeket tartalmaznak. Gyakori a többes szám használata (ez a csapattagságra is vonatkozatható): *CSODAGOMBÓCOK*, *ARANY KISASSZONYOK*, *Buborékok*, *Jeruzsálem hercegnői*, *Merengők*, *PACSIRTÁK*, *PUSZTAI FARKASOK* (utalás Hermann Hesse A pusztai farkas című kötetére), *Szépség koldusai*, *TENGERSZEMEK*, *Tengertáncosok*, *Tisztaszívűek*; szellemes változata a *TÓTHÉK* (két Tóth vezetéknevű versenyző volt a csapatban); a cím bővítése: *A három apród*, *Esti Kornél csapat*, „*Nagyidai cigányjányok*”, *Szondi három apródja*, *Tiszta szívű törtető*, *Toldi gyermekei*, *Toldi harcosai*; az intertextuális utalások megjelenése: *Gömöri Zendülők* (Márai regénycíme lokális jelöléssel), a hangzásbeli hasonlósággal is eljátszó *Különös Társaság* vagy a *Szondy körzet* (Bodor Ádám: Sinistra körzet).

Az irodalmi műcímek mellett a populáris filmkultúra műcímei is visszaköszönnek a csoportnevekben. A filmcím szó szerinti idézetként jelenik meg az *Agymenők* filmsorozatra reflektáló *Agymenők kft.*, valamint a filmcímmel azonos *A galaxis őrzői*, *FELÁLDOZHATÓK*, *Szupercsapat*, *Született kéme* csoportnévben.

4.3.3. Írói nevekre és popkulturális szereplőkre utaló csoportnevek. A csoportnévalkotási motivációk között olyan esetekkel is találkozunk, amikor a versenyzők egy-egy szereplő nevét – eredeti formáját megőrizve vagy azt módosítva, szerepjátékot generálva (BENYOVSZKY 2018: 119–127) – építik a csoportnevükbe. A szereplők egy része irodalmi alak, akiknek a nevét VÁCZINÉ TAKÁCS EDIT (2018: 33) nyomán írói névként értelmezzük, más részük valamilyen irodalmon túlmutató médium – animáció, film – karaktere. Nem egy esetben a csoportnévalkotást olyan szereplő motiválja, aki mindkét médiumból ismert a versenyzők számára, vagyis intermedialis jelenség.

Az írói nevek motiválta csoportnevek között a versenyolvasmányok közvetlen formában megidézett szereplői köszönnek vissza: ilyen a Puskin Anyeginjéből ismert *Tatjana*, az Örkeny In memoriam dr. K. H. G. című egypercesében szereplő *DR. KHG*, Mikszáth Kálmán A néhai bárányában szereplő *Cukri*, a Parti Nagy Lajos Szende című meseparódiájában színre lépő *Szende*, *szundi*, *morgó*, valamint a mitológia szereplővilágából választott *Melpomené csapata*, *Amazonok*, *Aphrodité*, *Erato lányai*. Az olvasmányból kölcsönzött írói név esetenként kiegészített formában, a csapatjellegét kidomborítva ismerhető fel a csoportnévben. A szereplőnév olykor birtokviszonyba lép a csapat fogalomkörébe tartozó kifejezésekkel. Ezt a névalkotási módszert találjuk az *Esti Kornél csapat*, *Toldi gyermekei*, *Toldi harcosai* megnevezésekben. Néhány esetben a csoportba sorolt csoportnév kiemeli a versenyzők erényeit, rendkívüli készségeit: ilyen a *BUTTNER GYÖNGYEI* vagy a már említett *Toldi harcosai*. Egyetlen csoportnévvel találkoztunk, amely a versenyévfolyam egyik témaköréhez sem kapcsolódó írói nevet tartalmazott: a kérdőíves vizsgálat során a *Cerberus* csapat tagjai elárulták, hogy a névválasztást a mitikus lények iránti érdeklődésük, valamint a névválasztás idején tanulmányozott Isteni színjáték (a Pokol) motiválta.

A szereplőneveket integráló csapatnevek másik csoportjának az inspirációja a populáris kultúrából, pontosabban az animáció és a film világából származik. A *Dr. Bubó angyalai*, a *Pimpikék* és a *Pindúr pandúrok* csoportnevekben rajzfilmszereplők ismerhetők fel – bár az első példa beleillik a Charlie angyalai című akciófilm szereplőit idéző (egyben a szereplőnevet

az egyik csapattag nevére lecserélő) *Ármin angyalai*, *CHARLIE ANGYALAI*, *DÁVID ANGYALAI*, *Norbi angyalai* és *SZONDY ANGYALAI* csoportnevek sorába is. Irodalmi szereplő és filmszereplő nevére ismerhetünk rá a Harry Potter-világbeli *A tudjátokkik* és *DEMENTOROK* csoportnevekben, valamint J. R. R. Tolkien mitikus szereplőire a *Hobitkák* [sic] névben.

4.3.4. Irodalmi motívumokat tartalmazó csoportnevek. A csapatok a névadási feladatot több esetben egy-egy jellegzetes motívum, tárgy, szövegrészlet kiemelésével teljesítették. A *VARÁZSKERT TÜNDEREI* Csáth A varázsló kertje című novellájából merít. József Attila utalás figyelhető meg a *Dinnyehéj*, *Kávéházi szeglet*, *Tisztaszívűek*, *Tiszta szívű törtetők* csoportnevekben. Örkeny-inspirációból ered a *DOBOZOLÓK*, illetve a *Dupla Cimpás Fülek csoportnév* (a „Sózza be a nagymamája dupla cimpás fülét!” abszurd mondás alapján, mely a Tótkiban hangzik el). A *HontAlan(y)ok* ötlete Grendel Lajos Mátyás király New Hontban regénycíméből fakad. A *Tulipányosláda* Mikszáth A néhai bárány című novellájából került ki. Ötletes és többféle kategóriába – a szerző életeseményei motiválta csoportnevek közé – is besorolható csoportnév a *Kávéházi szeglet*, amely a József Attila-életműről szóló versenyévfylyamban született. A csoportnévben megfogalmazott szókapcsolat József Attila Születésnapomra című versének egyik sorát idézi, egyben a szerzőnek a 20. század eleji kávéházkulturához való kötődésére hívja fel a figyelmet (pl. a Japán Kávéház törzsvendégei közé tartozott).

5. A csoportkohéziót kiemelő és személyes kötődésről árulkodó csoportnevek. A leíró típusú csoportnevek egy jelentős része a csapattagok személyéről árulkodik, biográfiai kötődést fed fel, illetve a csoportnévre általánosan jellemző összetartozást, a tagok közti kapcsolódási pontot domborítja ki. Ilyen a csapattagok – akár rejtett, akár közvetlen módon kifejezett – személyneve és személyes érdeklődése, egymás közti viszonyuk, együttműködésük, esetleg földrajzi-intézményi kötődésük.

5.1. A versenyzők személynevéből létrehozott és személyes érdeklődésére utaló csoportnevek. A legintimebb, legszemélyesebb névalkotási motivációt azokban a csoportnevekben találjuk, amelyek a csapattagok – és esetenként a felkészítőik – személynevéről árulkodnak: ezek vagy kendőzetlenül feltárják a versenyzők (legalábbis az egyikük) hivatalos vagy becenevét, vagy játékos-rejtőzködő módszert választva monogram vagy mozaikszó segítségével fejezik ki azt. A személynévre utaló csoportnevek érdekessége, hogy két kivételtől eltekintve az utónevet tartalmazzák.

Hivatalos névformát foglal magába a *Team Bálint* csoportnév, amelynek az az érdekessége, hogy a versenyzők magyartanárának (egyébként utónévként is használatos) vezetéknevét, nem pedig a csapattagok nevét tartalmazza. A popkulturális műcímekre utaló csoportneveknél már említett *Ármin angyalai*, *DÁVID ANGYALAI*, *Norbi angyalai* nevekben egy-egy versenyző hivatalos névformáját és becenevét is azonosíthatjuk. A *Weszter* csoportnév az egyik csapattag, Eszter utónévét tartalmazza, ugyanakkor játékos formában utal a másik két versenyző keresztnévére is, *W*-vé olvassva össze a *Virág* és *Vivien* kezdőbetűjét.

Monogramként értelmezhető az utónevek alapján létrehozott, önálló jelentéssel is bíró *BAJ* (Biborka, Adél, Júlia), *ZSEB* (Zsuzsanna, Emese, Bianka), a csapattagok vezetéknevét rövidítő *BLB* (Bedecs, Lakatos, Borovsky), a játékos formájú fokozást is kifejező *AAA+* (Anita, Antónia, András), a női irodalomhoz való kötődést jelző *Lady EVA* (Evelin, Viktória, Anna), a szójáték létrehozásának céljából az egyik versenyző utónévét módosító *EMU* (a csoportnév az Eszter, Margaréta, Orsolya trióból a harmadik nevének latin névformáját, az *Ursulá*-t tartalmazza). Játékos módon egy parfümmárkára utal, egyben a csapattagok keresztnéveinek

kezdőbetűit foglalja magába a *DIOr* (Dóra, Izabella, Orsolya) csoportnév. A versenyzők utónevéből születtek a következő, csapatonként eltérő helyesírási megoldást választó mozaikszavak: *En-Er-En* (Enikő, Erika, Enikő), *KiMáNó* (Kinga, Márk, Nóra), *Nojanna* (Noémi, Zsuzsanna, Anikó), *NOTIKA* (Norbert, Tímea, Krisztina), *TKV-21* (Tímea, Karina, Viktória), *VilLiDó* (Virág, Lilla, Dóra).

A személynevek csoportnévbe szövése mellett a kérdőíves vizsgálat feltárt egy-egy esetet, amikor a névadók a verseny szellemiségétől független személyes érdeklődésüket jelenítették meg a névválasztásukban. A latin *SCAVT* a csapattagok horoszkópja alapján született. Az angol *Sunflower* ('napraforgó') csoportnévről így nyilatkoztak az érintett versenyzők: „A csapat egyik tagja szívesen fest és rajzol. A névválasztás idején éppen napraforgókat festett, így esett a választás a napraforgók angol megfelelőjére. A napraforgók üde színükkel a csapattagokat szimbolizálják.”

5.2. A csapatjelleg hangsúlyozó csoportnevek. Minden versenyévfolyamban rendszeresen visszatérő, kedvelt csapatnévalkotási indítéknak minősül a csapatban való dolgozás ki-domborítása. Ebbe az alkategóriába számos, már korábban bemutatott példát is sorolhatnánk, hiszen esetenként mindössze a többes szám használata jelzi a csapatszerűsre utalást (ilyen a már említett *Aranyászok* csoportnév, amely a csapatjelleg mellett egy sörmárkanévre, egyben az önmagukat az Arany-életműben rendkívül jártasnak, ásznak tartó csapattagok önartikulációjára is utal). Máskor a csoportnév direkt módon tartalmazza a *csapat* kifejezést és jelentéskörét (pl. az *ARANYCSAPAT* a hungarikumként számon tartott futballcsapat nevét idézi meg, ebből kifolyólag a csoportban színre lépő versenyzők kiválóságát is ígéri), vagy magába foglalja a csapattagok számát (pl. *A három baronesz*). Olyan példát is találunk, amelyben a többes szám használata és a csapatjelleg nyomatékosítása is szerepel: a *Kosztolányok csapatá*-ban például a szerzői néven kívül világos utalást találunk arra is, hogy lányok alkotják a csoportot.

Többes számú főnevet, melléknévet, főnévi értelemben vett melléknévi igenevet tartalmaznak a következő – legnagyobb kategóriát alkotó – csoportnevek: *A BÁTRAK*, *CSODAGOMBÓCOK*, *A jó palócok*, *Álmodozók*, *Alter-nativ ihletek*, *AMAZONOK*, *ANNÁK*, *Anonymusok*, *A nyomorultak*, *Aranyásók*, *Aranyászok*, *Aranyos jányok*, *ARANY KISASSZONYOK*, *Aranyoskák*, *Ármin angyalai*, *A tudjátokkik*, *A varázskert tündérei*, *Baglyok*, *Boszik*, *Bölcsesség istennői*, *Buborékok*, *BUTTLER GYÖNGYEI*, *CHARLIE ANGYALAI*, *Csigák*, *DEMENTOROK*, *DOBOZOLÓK*, *Dr. Bubó angyalai*, *Dögös nők*, *Duccások*, *Dupla Cimpás Fülek*, *Eclogikusok*, *EKOMÓKUSOK*, *Erato lányai*, *EXEGÉTÁK*, *Fábrysok*, *FanAttikusok*, *FELÁLDOZHATÓK*, *Feltörekvők*, *Felvidék szerelmesei*, *FEMINISTÁK*, *fuRAKACSAK*, *GÖMÖRI OLVASÓK*, *GÖMÖRI ZENDÜLŐK*, *GRÁCIÁK*, *GRAFIKUSOKK*, *Hármak*, *HontAlan(y)ok*, *IRODALMI REMETÉK*, *Jeruzsálem hercegnői*, *Kicsik*, *Kisasszonyok*, *Kis kummantók*, *Kisokosok*, *Kláriskok*, *Kortalanok*, *Kortársak*, *Kor(terem)társak*, *könyvÉSZEK*, *Könyvmolyok*, *Kret-én-kék*, *Kulcs keresők*, *Kurblik*, *Küllők*, *Madáchosok*, *MAGÁNhangzók*, *MAGÁNZók*, *Mákvirágok*, *Márai-sok*, *Menyétek*, *Merengők*, *MERENGŐK*, *MÚZSÁK*, „*Nagyvidai cigányjányok*”, *NAPSUGARAK*, *Neratosok*, *Névtelenek*, *Norbi angyalai*, *NŐK*, *Nyelv-Észek*, *Ördögfiókák*, *Örkénytelenek*, *PACSIRTÁK*, *PARTI (H)ARCOK*, *Pimpikék*, *Pindúr pandúrok*, *Poétapalánták*, *Polaroidok*, *Pötytyösök*, *PUSZTAI FARKASOK*, *Regénylovasok*, *Rejtelmek*, *REMÉNYTELI ESETEK*, *Sivatagi rókák*, *Sugárzó Tehetségek*, *Százszorszépek*, *Szépség koldusai*, *SZONDY ANGYALAI*, *Született Kémek*, *Tengerszemek*, *Tengertáncosok*, *Tisztaszívűek*, *Tiszta szívű törtető*, *Toldi gyermeki*, *Toldi harcosai*, *TÓTHÉK*, *TÖPRENGŐK*, *Történészek*, *Triumvirágok*, *Tudorkák*, *Túlélők*, *Vándorok*, *VÉGVÁRIAK*, *Végvári Vitézek*, *Zsenik*. A nyelv és nyelvváltozat választása szempontjából figyelmet érdemel a spanyol nyelvből kölcsönzött *CHICAS* ('lányok') csoportnév,

amely a csapattagok spanyoltanulásáról árulkodik, a nyelvjárásban kifejezett *Aranyos jányok*, valamint a *Kis kummantók* névválasztás, melybe a névviselők a szlengből kölcsönzött 'sumákol, bóbiskol' jelentéstartalmú kifejezést szőtték bele.

A csapatmunkára vonatkozó csoportnevek között találunk egy szűkebb névcsoportot is, amely a *csapat* szót vagy annak angol megfelelőjét (*team*) foglalja magába: *Arany Csapata*, *ARANYCSAPAT*, *ECO TEAM*, *Ekomókusok csapat*, *Eko Team*, *Esti Kornél csapat*, *Erdélyi János Csapat*, *Kosztolányok csapat*, *L'AMOUR CSAPATA*, *Melpomené csapat*, *Szenciek csapat*, *Szupercsapat*, *Team Bálint*, *Varázs csapat* csoportnevekben. Ezekon kívül a csoport jelentéskörét idézik az *Agymenők kft.*, *A Nagy Falka*, *Kisfalusy Társaság*, *Különös Társaság*, *Mind-Egy* csoportnevek is.

A kategórián belül sajátos alcsoportot alkotnak azok a csoportnevek, amelyek a hármas tagságra vonatkoznak: ezek az *AAA+*; *A három apród*; *A három baronesz*; *A két ész meg a szép*; *A két kamilléás hölgy és a mártír*; *én, a Gyula, meg az Ottó a Tóth Ottó* [sic]; *Hármak*; *Három grácia*; *Három tarka macska*; *Két szoknya, egy nadrág*; *Mesterhármás*; *Romantikusz triász*; *Szondi három apródja*; *Trilógia*; *Triumvirágok*; *Triumvirátus*; *3.okosok(k)*. A metonimikus *Két szoknya, egy nadrág*; *A két ész meg a szép* nemi sztereotípiákat is tartalmaz, hiszen az első csoportnév mögött két lány (szoknyások) és egy fiú (nadrág), a másik mögött pedig két fiú (eszések) és egy lány (szép) bújik meg.

A csapatba tartozást kifejező csoportneveket érdemes abból a szempontból is listázni, hogy a névadók hogyan láttatják önmagukat: játékos önbizalomról árulkodik *A BÁTRAK*, *Bölcsesség istennői*, *Feltörekvők*, *IGAZGYÖNGY*, *Kisokosok*, *Kvintesszencia*, *Nyelv-Észek*, *Okosok(K)*, *Penge* ('penge agy' értelemben), *REMÉNYTELI ESETEK*, *Sugárzó Tehetségek*, *Szupercsapat*, *Tudorkák*, *Zafírok*, *Zsenik*; ironikus felhangot nyer *A nyomorultak*, *Defekt*, *FELÁLDOZHATÓK*, *Kret-én-kék*, *Mákvirágok*, *TELJES SÖTÉTSÉG*, *Túlélők* névválasztás. Ennek a tendenciának az ellentéte is megfigyelhető a korpuszban: a közös szellemiséget kifejező névválasztás sikertelenségéről, tanácsalanságáról árulkodik az *Anonymusok*, *Névtelenek*, *Passz* csoportnév melletti döntés (az utóbbi két csapat ki is emelte a kérdőívben, hogy nem jutott jobb név az eszükbe).

5.3. Földrajzi vagy intézményi kötődésről árulkodó csoportnevek. A csoportnévválasztás gyakori motivációja az iskola regionális, lokális meghatározottsága, az intézményhez való ragaszkodás, a közösségi identitás hangsúlyozása.

5.3.1. Az iskola nevére és szakirányára utaló csoportnevek. Az ebbe a kategóriába sorolt csoportnevekben megjelenik az iskola neve, melynek része gyakran a névadó, vagyis olyan jeles személyiség, aki – leginkább életrajzi vonatkozásban – kapcsolódhat is az adott településhez. Ilyen például a nagymegyeri *Corvin*, *CORVIN MÁTYÁS* (Corvin Mátyás Gimnázium), a rosznyói *Fábrysok* és az *F. Z. Sz.* rövidítést tartalmazó csoportnév (Fábry Zoltán Alapiskola és Szakközépiskola), a somorjai *Madáchosok* (Madách Imre Magyar Tanítási Nyelvű Gimnázium), a kassai *Márai-sok* (Márai Sándor Gimnázium), az ipolysági *Szondy körzet* (Szondy György Gimnázium), a rimaszombati *Tompa Mihály Református Gimnázium I., II.* Egy nagykaposi születésű jeles személy nevét választották a nagykaposi magán-szakközépiskola versenyzői: *Erdélyi János*, valamint *Erdélyi János Csapat* (miközben az intézménynév nem foglalja magában a személynevet). Iskolája nevét viseli a komáromi egyházi gimnázium *Marianum* csapata, illetve az iskola beceneve köszön vissza a *Duccások* csoportnévben, amit a pozsonyi Duna utcai gimnázium versenyzői használtak.

Az intézményhez fűződő viszonyt emeli ki az iskola szakirányára történő utalás. Az *ECO TEAM*, *Eko Team*, *Ekomókusok*, *EKOMÓKUSOK* elnevezésű csapatok ökonómiai² (közgazdasági) szakközépiskolákból érkeztek. Az *Ekomókusok* szójátékos csoportnevet öt versenylvályamban is viselte az azonos iskolából érkező csapat, a legutóbbi versenyen az évszámmal utaltak a változó csapattagságra: *Ekomókusok 2022*. Egészségügyi szakközépiskola képviselőjében versenyzett a szellemesen tagolt nevet választó *Nő Vér Kék* (itt nemcsak a foglalkozás, hanem a foglalkozással kapcsolatos fogalom – vér, illetve az egészségügyi nővérek munkaruhájának a színe is hangsúlyt kap), a *NightingaleEK* csoportnév pedig egyszerűen utal Florence Nightingale-re, az ápolók példaképére, valamint a vizuális kiemelés – *EK* – az egészségügyi középiskola rövidítéseként is felfogható. Humorosan utal az oktatási intézmény nevére a *Grafikusok*, *GRAFIKUSOKK* csoportnév, melynek tagjai iparművészeti szakközépiskolában többek között grafikát is tanulnak. A név bővítése pedig a rendkívüli állapotra utalhat, amelyet egy versenyhelyzet kivált (vagy arra is célozhat, hogy a versenyzők kimagasló teljesítménye sokkolja a környezetet). Az iskola fenntartójára – ahogy már fentebb is jeleztük – vonatkozik továbbá a *MAGÁNhangzók* és a *MAGÁNZók* csoportnév. A *Kalamáris* csoportnév szintén ebbe a kategóriába sorolható: a kérdőíves vizsgálat során a csapat tagjai elárulták, hogy iskolájuk irodalmi újságjának kissé archaizáló nevét kölcsönözték (a lapnak a versenyzők akár a szerkesztői is lehetnek).

5.3.2. A régió, település, közterület nevére utaló csoportnevek. A csoportnévadási stratégiák arról tanúskodnak, hogy több csapat számára is meghatározó jelentőségű a hely, ahol a versenyzők élnek, vagy ahol az iskolájuk található. Nem véletlen tehát, hogy megjelennek a szélesebb régiót vagy konkrét települést, sőt utcát jelölő helynevek is. Történelmi-földrajzi nagytáj neve jelenik meg a *Felvidék szerelmesei* csoportnévben, geográfiai utalás figyelhető meg a *Keletiek* nevében (akik egy rozsnyói szakközépiskolából, vagyis Kelet-Szlovákiából érkeztek), történelmi vármegyére utal a *Gömöri Zendülők*, a települést jelöli meg a *BODOKI MŰZSÁK*, a *Gútai Falanszter* és a *Szenciek csapat*. Feltehetően a hagyománytisztelő, a műveltség hangsúlyozása és a különleges hangzás miatt esett a választás az *Istropolis* (Pozsony görög eredetű megnevezése) és a *Samaria* (Somorja latin neve) városnévre. A *Duna utca* és a *Duccások* a pozsonyi Duna Utcai Magyar Tanítási Nyelvű Gimnázium csapata; az utóbbi a játékos rövidítés és becézés jegyében keletkezett. Hasonló jellegű a *Neratosok* csoportnév (a csapat iskolája a dunaszerdahelyi Neratovicei téren áll; Neratovice egyébként egy csehországi város neve).

6. Ismeretlen névadási motivációk. Ahogy a tanulmányunk elején már utaltunk rá, a 258 elemből álló csoportnévanyagban a verseny jellegével és a csapattagokkal mint magánszemélyekkel összefüggő megnevezések mellett rejtélyesebb motivációjú csoportneveket is találunk. Ide azokat a megnevezéseket soroltuk, melyekről sem a kérdőíves kutatás, sem az interjú módszere nem fedte fel világosan a névadás indítékait, sőt a jelentéstani vizsgálat sem vezetett a csoportnévadás motivációjának biztos megfejtéséhez. Ennek a 37 elemből álló csoportnévanyagban az az érdekessége, hogy a névviselek és a névválasztás nehezen felfedhető vagy ismeretlen összefüggései ellenére mégis körvonalazható a korpuszban bizonyos tendencia, ami a névadás módszerét vagy tematikáját illeti.

---

² Szlovákiai magyar nyelvhasználatban: *ökonómiai szakközépiskola*.

6.1. Állat- és ételneveket tartalmazó csoportnevek. A csoportnevek tematikus rendszerezése szempontjából figyelemre méltó sajátosság, hogy több csapat is valamilyen étel vagy állat nevét szötte bele a csoportnevébe. Ezek változatlan vagy játékos-módosított formában jelennek meg a korpuszban.

Gasztronómiai kifejezések segítségével artikulálták önmagukat a következő csapatok: *Koviubi* (szleng 'kovászos uborka'), *Nagyon nagy eper*, *PUSZEDLI*, *Schwarzwälder Kirschtorte* (ném. 'Fekete-erdő torta'). Az állatneveket tartalmazó névanyagra jellemző, hogy a többes szám jelével vagy a 'három' számnév megjelenítésével a csapatjellegzet is kidomborítják: *Csigák*, *Baglyok*, *fuRAKACSAK*, *Három tarka macska*, *Menyéték*. A *Három tarka macska* csoportnévben a *macska* a feminin nemi sztereotípiákat megjelenítve metaforikusan utalhat a csapattagok nemére (három lány alkotta a csapatot), valamint a csoportnévválasztás évében tematikusan meghirdetett női irodalomra.

6.2. A rejtőzködést kidomborító csoportnevek. Módszertani szempontból megfigyelhetjük, hogy a korábbi példákban kiemelt játékosásra, humorra való törekvés számos csoportnévben a rejtőzködés szándékával társul, ami akár öncélúvá, a névadás motivációjává is válhat. Ezt találjuk a névadás indítéka és jelentése szempontjából is felfejthetetlennek bizonyuló, rövidítésnek tűnő csoportnevekben, valamint az azonosítható jelentésű, ám rejtélyes motivációjú csoportnevekben.

Formailag a szórövidülés és a mozaikszó szóalkotási eljárásait utánozzák a következő megnevezések: *GWBB*, *GPS KABA*KI, *MNT*, *N.Í.M.O.B.*, *TZHLBWS*, *1000Mega*. A játékos csoportnévforma választása többletjelentést ígér, azonban a névválasztók nem fedték fel sem a névadás indítékát, sem a csoportnév jelentését.

Szintén a rejtőzködés jelenségét emelik ki azok a csoportnevek, amelyek ugyan jelentéstani szempontból könnyen azonosíthatók, de sem a verseny szellemiségéhez, sem a csapattagok személyéhez nem kapcsolódnak. Ide soroltuk *A következő*, *Bakancs*, *Backstreet boys*, *CSACSKI*, *Füstfelhő*, *Ha te tudnád*, *Kalapszalag*, *Kurblik*, *Küllők*, *Margó*, *Pöttyösök*, *Sokk*, *Történészek* csoportneveket.

A homályos névadási motivációjú csoportnevek talán legérdekesebb típusát azok a megnevezések alkotják, amelyek a rejtőzködés eszközeül valamilyen idegen nyelvet hívtak segítségül. Az ide sorolt latin, angol és spanyol nyelven megalkotott csoportnevek jelentése szintén azonosítható, azonban a névválasztás indítéka titokban marad. A csoportnevekbe beépült egy-egy frazéma (*NEC ARTE*, *NEC MARTE* lat. 'sem csellel, sem erővel', *Ordo ab chao* lat. 'rend a káoszból'), nemzetközi szó (*Polaroidok*), szakszó (*Taxus baccata* lat. 'tisza', *Assum pullum* lat. 'sült csirke'), számnév (*NUEVE*³ spany. 'kilenc'). A névadás indítéka szempontjából érdekes példa az *Assum pullum* csoportnév választása: megalkotását kifejezetten a játékos rejtőzködés, az idegen nyelv mögé bújás inspirálta. A kérdőíves vizsgálat során így nyilatkoztak a csapattagok: „Nem szeretnénk felfedni a csoportnév valódi jelentését, csupán annyit mondhatunk, hogy mindannyian szeretjük a hasunkat és a szellemes kifejezéseket.”

7. Összegzés. Tanulmányunkban egy 11 éve zajló, csoportnevekre fókuszáló kutatás eredményeit kíséreltük meg bemutatni és rendszerezni. A 258 elemből álló névanyag feldolgozása kutatómódszertani szempontból több megközelítési lehetőséget is kínált, melyek közül a névadás indítékának kérdőíves, interjúval végzett és jelentéstani szempontú vizsgálata mellett

---

³ Szlovákiában kilenc osztályt látogatnak az általános iskolások, így a csoportnévben szereplő kilences szám nem utalhat a középiskolás versenyzők évfolyamára.

döntöttünk. A korpusz elemeit leíró csoportnevekként értelmeztük, és a közösségi identitás, valamint a versenyhez való kötődés közvetett vagy közvetlen kifejezését fedeztük fel bennük. Ebből kifolyólag a névadás motivációja alapján – egy kisszámú, ismeretlen motivációjú csoportnevet leszámítva – két nagy kategóriát alakítottunk ki a korpuszból: a verseny szellemiségével és témájával összefüggő, valamint a csapattagok személyes kapcsolódásáról árulkodó csoportneveket. A verseny jellegéhez kötődő csoportnevek az irodalmi névadás eljárásait kölcsönözve jöttek létre: ide soroltuk a magyar nyelv és irodalom tantárgy fogalmai által motivált megnevezéseket (pl. *Poétapalánták*), az olvasásra mint tevékenységre reflektáló (pl. *Könyvmolyok*), a versenyévfolyamok központi témáját megjelenítő (pl. *FEMME FATALES*), a szerzői nevekre (pl. *Kosztolányok csapata*), írói nevekre (pl. *DR. KHG*), műcímekre (pl. *Különös Társaság*) és irodalmi motívumokra (pl. *Dinnyehéj*) utaló csoportneveket. A csapattagok személyes kötődései bukkantak fel azokban a csoportnevekben, melyek a versenyzők személynevének felhasználásával keletkeztek (pl. a Norbert, Tímea, Krisztina tagok alkotta *NOTIKA*), a csoportszerű együttműködést nyomatékosították (pl. *Hármak*), a versenyzők földrajzi-intézményi kötődéseit tárták fel (pl. a Fábry Zoltán Alapiskola és Szakközépiskolából érkező versenyzők alkotta *Fábrysok*). Harminchét csoportnévben homályosan felfedhető névadási motivációt találtunk, melyek egy része sem a jelentés, sem a névadás indítéka szempontjából nem volt dekódolható (pl. *N.Í.M.O.B.*), más részük azonban jelentéstani szempontból felfejthetőnek bizonyult (pl. *Nagyon nagy eper*).

A rendszerezés során felfigyeltünk a névalkotás néhány módszertani jellegzetességére is. Valószínűleg a csoportnévadók életkori sajátosságaiból adódott, hogy a csoportnevek alkotásában kiemelkedő szerepet játszott a nyelvi-vizuális játékoság és humor iránti érzékenység. A leleményesség különböző formáit fedeztük fel a csoportnevekben: nyelvi játék (pl. szóban szó: *FanAttikusok*, monogramos többletjelentés generálása: *ZSEB*, vizuális játékoság (pl. *könyvÉSZEK*), különböző humorminőségek (pl. irónia: *Ha te tudnád*). A névalkotók számos esetben – hol a játékoság kidomborítása céljából, hol a rejtőzködés eszközeként – a magyar nyelven kívül idegen nyelvi elemeket is segítségül hívtak a csoportnevek létrehozásához: görög (pl. *Istropolis*), angol (pl. *Sunflower*), francia (pl. *L'amour*), spanyol (pl. *Chicas*), német (pl. *Schwarzwälder Kirschtorte*) nyelvi elemeket tartalmazó megnevezéseket. A standard magyar mellett a különböző nyelvváltozatok is fontos alapját képezték egy-egy csoportnévnek (pl. szleng: *Kis kummantók*, nyelvjárás: *A két kamilés hölgy és a mártír*, szakszó: *Kurblik*). A névalkotás módszerei is rendkívül változatosnak bizonyultak: idézés (pl. az Örkeny-életművet tematizáló versenyen a *Dupla Cimpás Fülek*), utalás (pl. a *Gútai Falanszter* csoportnévben földrajzi és irodalmi utalás), kiegészítés (pl. „*Nagyidai cigányjányok*”; A nagyidai cigányok című Arany-mű lánycsapatra alkalmazása) és rövidítés (pl. *BAJ*; a *Biborka*, *Adél* és *Juli* nevű csapattagok monogramjából).

Összességében elmondhatjuk, hogy a Legere Irodalmi Versenyen megjelenő csoportnevek rendkívül kreatívak, változatosak, és a névadás motivációját tekintve elsősorban a csapattagok személyéhez, valamint a verseny jellegéhez kötődnek. A többféle szempontból megvalósítható kategorizálásnak köszönhetően a csoportnévadás motivációi között több alkalommal is komplex indítékot fedeztünk fel, ami a csoportnév rétegzett jelentésére és a játékoságra irányítottá a figyelmet.

Hivatkozott irodalom

BAUKO JÁNOS 2013. Közösségi ragadványnevek használata a szlovákiai magyarok körében. In: KONTRA MIKLÓS – NÉMETH MIKLÓS – SINKOVICS BALÁZS szerk., *Elmélet és empiria a szociolingvisztikában*

(*Válogatás a 17. Élőnyelvi Konferencia – Szeged, 2012. augusztus 30. – szeptember 1. – előadásai-ból*). Gondolat Kiadó, Budapest. 55–68.

- BAUKO JÁNOS 2015. *Bevezetés a szocioonomasztikába*. Nyitrai Konstantin Filozófus Egyetem, Nyitra.
- BAUKO JÁNOS 2019. *Társadalom és névhasználat. Magyar névtani kutatások Szlovákiában*. Magyar Névtani Értekezések 8. Magyar Nyelvtudományi Társaság – ELTE BTK Magyar Nyelvtörténeti, Szociolingvisztikai, Dialektológiai Tanszék, Budapest.
- BENYOVSZKY KRISZTIÁN 2018. Szerepjáték, álnévhasználat és irodalmi fikció. *Névtani Értesítő* 40: 119–127. <https://doi.org/10.29178/NevtErt.2018.7>
- FARKAS TAMÁS 2014a. A névtelenség és a megnevezés alapkérdéseiről. In: BAUKO JÁNOS – BENYOVSZKY KRISZTIÁN szerk., *A nevek szemiotikája*. Nyitrai Konstantin Filozófus Egyetem Közép-európai Tanulmányok Kara – Magyar Szemiotikai Társaság, Nyitra–Budapest. 124–138.
- FARKAS TAMÁS 2014b. Dimenzionális szemlélet a névkutatásban. *Névtani Értesítő* 36: 9–22.
- HOFFMANN ISTVÁN 2008. A személynévrendszerek leírásához. *Magyar Nyelvjárások* 46: 5–20.
- HOFFMANN ISTVÁN 2010. Név és identitás. *Magyar Nyelvjárások* 48: 49–58.
- KOROMPAY KLÁRA 2011. Az irodalmi névadás fogalmáról. *Létünk* 41/3: 86–93.
- KOVALOVSKY MIKLÓS 1934. *Az irodalmi névadás*. A Magyar Nyelvtudományi Társaság Kiadványai 34. Magyar Nyelvtudományi Társaság, Budapest.
- PETRES CSIZMADIA GABRIELLA – N. TÓTH ANIKÓ 2020. *Legere. Módszertani kézikönyv a modern irodalomtanításhoz*. Nyitrai Konstantin Filozófus Egyetem, Közép-európai Tanulmányok Kara, Nyitra.
- SLÍZ MARIANN 2006. A beszélő nevek mint a posztmodern eszközei. *Magyar Nyelvőr* 130: 290–301.
- SLÍZ MARIANN 2015. Általános névtani kérdések. In: FARKAS TAMÁS – SLÍZ MARIANN szerk., *Magyar névkutatás a 21. század elején*. Magyar Nyelvtudományi Társaság – ELTE Magyar Nyelvtudományi és Finnugor Intézet, Budapest. 93–114.
- SLÍZ MARIANN 2019. A tulajdonnevek fordítása – funkcionális, névelméleti megközelítésben I. *Névtani Értesítő* 41: 13–38. <https://doi.org/10.29178/NevtErt.2019.1>
- TOLCSVAI NAGY GÁBOR 1997. Posztmodern névadás (A névjelleg megváltozása). In: B. GERGELY PIROSKA – HAJDÚ MIHÁLY szerk., *Az V. magyar névtudományi konferencia előadásai* 1–2. A Magyar Nyelvtudományi Társaság Kiadványai 209. Magyar Nyelvtudományi Társaság – Miskolci Egyetem Bölcsészettudományi Intézet, Budapest–Miskolc. 2: 600–606.
- TÓTH LÁSZLÓ 2014. *Tulajdonnevek Szilágyi István műveiben*. Doktori értekezés. Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Nyelvtudományi doktori iskola, Piliscsaba. <https://doi.org/10.15774/PPKE.BTK.2015.013> (2023. 03. 20.)
- VÁCZINÉ TAKÁCS EDIT 2018. *Az írói névadás sajátosságai Karinthy Frigyes művei alapján*. Magyar Névtani Értekezések 6. Magyar Nyelvtudományi Társaság – ELTE BTK Magyar Nyelvtörténeti, Szociolingvisztikai, Dialektológiai Tanszék, Budapest. <https://doi.org/10.26546/4890065>

N. TÓTH ANIKÓ

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1780-7241>
Nyitrai Konstantin Filozófus Egyetem
Közép-európai Tanulmányok Kara

PETRES CSIZMADIA GABRIELLA

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4942-0543>
Nyitrai Konstantin Filozófus Egyetem
Közép-európai Tanulmányok Kara

**ANIKÓ N. TÓTH – GABRIELLA PETRES CSIZMADIA,
Descriptive team names for the Legere Literary Competition**

The paper presents the motives of the team names of the Legere Literary Competition for secondary school pupils at the University of Constantine the Philosopher in Nitra. The research, conducted over 11 years, used a questionnaire survey and the interview method to examine the 258-item descriptive group name data. Apart from a handful of names with unknown motivations, the corpus can be divided into two broad categories based on the motivation for naming: one broad category is made up of team names related to the spirit and theme of the competition, and the other category is made up of team names related to the individual competitors. In addition to a detailed description of the two categories, their subdivision, classification and illustration with examples, the paper also notes the diversity of naming methods and the linguistic and visual playfulness and humour of the team names.

Keywords: collective names, expressing identity, names inspired by literature, creativity in name giving, literary onomastics, secondary school competition, Hungarian minority, Slovakia